

Presoja pobude NSK za vpis tržnice na Vodnikovem trgu v Ljubljani v register žive dediščine, ki ga je izdelala Delovna skupina Koordinatorja za varstvo žive kulturne dediščine na zahtevo Direktorata za kulturno dediščino z dne 26. 7. 2010.

1

Člani DS ugotavljamo, da je ljubljanska tržnica pomemben prostor srečevanja meščanov, okoliških prebivalcev, turistov in prodajalcev, kljub temu, da se nakupovalne navade zelo hitro spreminjajo in se nakupovanje na tržnici tudi v Ljubljani umika drugim nakupovalnim navadam.

Člani DS prepoznavamo številne sestavine kulturne dediščine, ki so del etnološkega pogleda na tržnico, npr. kulturno raznolikost, noše, kmetijske proizvode iz različnih slovenskih krajev ali nakupovalne navade različnih meščanskih slojev. Prepoznavamo tudi tržnico kot tradicionalno prodajno mesto preostalih trnovskih solataric in zelenjavaric, ki še vedno vozijo dvokolesne vozičke z zelenjavo iz Trnovskega na Vodnikov trg.

Vse to so, ob osnovni prvini – trgovanju, prvine snovne in družbene kulture, ki se na živilskem trgu prepletajo v kulturno podobo, slikovito in zanimivo za številne obiskovalce od vsepovsod.

Ta kulturna podoba pa nikjer ne izkazuje prvine, ki bi sama po sebi predstavljala enoto žive kulturne dediščine po merilih Unescove Konvencije o varstvu nesnovne kulturne dediščine in slovenskega Zakona o kulturni dediščini.

Tržnice ne moremo uvrstiti v register žive dediščine, ker predstavlja vsebinski, funkcionalni vidik trga, oz. tržnega prostora (srečevanje, prodajanje,...). Te vsebine ne moremo uvrstiti v živo dediščino, ki jo definiramo kot: "prakse, predstavitve, izraze, znanja, veščine in z njimi povezana orodja, predmete, izdelke in kulturne prostore". Sistematika registra žive dediščine obsega: ustno izročilo in ljudsko slovstvo, uprizoritve in predstavitve, šege in navade, znanja o naravi in okolju, gospodarska znanja in veščine.

2

Menimo, da naše mnenje o neutemeljenosti vpisa tržnice v register žive dediščine ne sme pomeniti spodbude za tako preoblikovanje tržnice, ki bi prekinilo obstoječo kulturo trgovanja (beri kulturo vsakdanjega življenja), če se pretežni del uporabnikov tržnice (javnosti) s tem ne strinja.

Spoštovanje obstoječe spomeniške zaščite Vodnikovega trga v okviru zaščite starega mestnega jedra in srednjeveške konfiguracije tega dela mesta bi že samo po sebi moralo zagotavljati nemoteno življenje tržnice. V okvir te zaščite spadajo tudi etnološke vrednote tržnice. Ta zaščita se je izkazala za upravičeno že po prvih zaščitnih izkopavanjih. Obsojamo brezčutno ignoriranje javnega mnenja s strani mestnih oblasti, podobno kot ob neobčutljivem posegu v kulturo vrtičkarstva v nekaterih ljubljanskih predmestjih.

3

Ohranitev tržnice oz. sedanjega ali polpreteklega načina srečevanja, nakupovanja, ogledovanja, sprehajanja, je bistvena za kakovost bivanja v mestu kot je Ljubljana. Tržnica izpričuje, da je mesto še vedno povezano z zaledjem, ki ohranja tradicionalno proizvodnjo hrane, tudi deklarirano zdrave hrane, česar v večjih mestih ne najdemo več. Tega Ljubljana ne bi smela izgubiti. Zato: ohranimo tržnico dokler je mogoče, saj jo lahko še prehitro ogrozijo hitre spremembe ekonomskih in kulturnih okoliščin.

Naša Delovna skupina kot tudi drugi naši kolegi etnologi, smo vedno pripravljeni pomagati pri izdelavi ukrepov, ki bi omogočali trajnostno kulturno podobo mesta. Skrajni čas je, da se o teh vprašanih začnemo pogovarjati strpno in pravočasno, predvsem pa zavezujoče. To velja tako za Ljubljano kot za vso Slovenijo.

Sprejeto na seji Delovne skupine dne 8. 9. 2010.

V imenu Delovne skupine

Dr. Naško Križnar l.r.
Koordinator za varstvo žive kulturne dediščine